

ΟΤΔΒΛΪΪ III.

Βογομιλικά. Λέων ὁ Ἀλλάτιος ἐξ ἀγνώστου νῦν ἀντιγράφου τύποις εἶχεν ἐκδούς ἐκ πολλοῦ τέσσαρα συνοδικὰ σημειώματα τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Μιχαήλ τοῦ Ὁξείτου, πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς τῶν Βογομίλων αἰρέσεως ἀναφερόμενα· ὧν τὸ δεύτερον συνταχθὲν ἔτει 1143 - φ ἐπιγέγραπται ὡδε· «Σημείωμα, δι' οὗ διεγνώσθησαν οἱ τὴν τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίαν προαφαιρεθέντες, ὡς παρὰ κανόνας χειροτονηθέντες, ὃ τε Σωσάνδρων μοναχὸς Κλήμης καὶ ὁ Βαλβίσης Λεόντιος, ἐξ ἀναφορᾶς τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Τυάνων κυροῦ Βασιλείου, τῆς τῶν Βογομίλων ὄντες μυσαρωτάτης αἰρέσεως»¹⁾. Τοῦτο δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τρία σημειώματα μετετύπωσαν ἀπαραλλάκτως οἱ ἐκδόται τοῦ ἀθηναϊκοῦ Συντάγματος τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, ἕνια πρότερον ἀσήμαντά τε καὶ φανότατα τῆς Ἀλλατίου μεταγραφῆς ἀμαρτήματα διορθώσαντες ὡς ἔδει²⁾. Ἄλλα δὲ τιν' ἀμαρτήματα, σημαντικά, καὶ μάλιστα τὰς ἐν τῷ δευτέρῳ σημειώματι μεμνημένους ἐλλείψεις³⁾, διὰ τὸ μὴ δεδυνῆσθαι δευτέρου παλαιοῦ κώδικος αὐτοὺς ἐκπορίσασθαι, κατέλιπον ὡς εἰκὸς ἀδιόρθωτα. Ἐπεὶ δ' ἐγὼ τύχη ἀγαθῇ ταιούτον εὔρον ἐκ πολλοῦ κώδικα μεμβράνινον, περὶ τὸ τέλος, ὡς οἶμαι, γραφέντα τῆς δυοκαίδεκάτης ἑκατονταετηρίδος καὶ τὰ ῥηθέντα σὺν ἑτέροις ἐμπερικλείοντα συνοδικὰ σημειώματα⁴⁾, νῦν ἄσμενος τὸ παρά τε τῷ Ἀλλατίῳ καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἐκδόταις τὴν δευτέραν τάξιν ἐπέχον σημείωμα διορθῶ τε καὶ συμπληρῶ δημοσίᾳ. Καὶ πρῶτον μὲν σημειωτέον, ὅτι τὸ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τοῦ σημειώματος ἐπισκοπῆς ὄνομα Σωσάνδρων, ὅπερ οὕτως ὁ Ἀλλάτιος ἀνέγνω, κατὰ τὸν εὔρεθέντα παλαιὸν ἡμῶν κώδικα διορθωτέον εἰς Σωσανδῶν· τοῦτο δὲ, καθὰ ῥηθήσεται καὶ κατωτέρω, δεύτερον ἔγγραφον ἀποδίδωσι τῷ τύπῳ Σωσανδᾶ. Καὶ Σωσανδρου μὲν ἢ Σωσάνδρων ἐπισκοπῆ γνωστὴ ἐστὶν ἐκ παλαιοῦ, ἀλλ' ἦν αὕτη τῷ μητροπολίτῃ Σμύρνης ὑποκειμένη⁵⁾, οὐχὶ δὲ τῷ σφοδρᾷ

1) Leonis Allatii de ecclesiae Occidentalis atque Orientalis perpetua consensione libri tres. Coloniae Agrippinae 1648, σ. 674—676.

2) Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ συντάγμ. τ. V, Ἀθῆν. 1855, σ. 85—88.

3) Allatii σ. 676. Συντάγμ. σ. 87.

4) Κῶδ. 11 τῆς μονῆς Κοσινίτζης, φ. 282 κέ.

5) G. Parthey not. 3, 626. 10, 710.

μακράν αὐτῆς ἀπέχοντι μητροπολίτη Τυάων. Εὐδῆλον οὖν, ὅτι τῷ Σωσανδῶν ἢ Σωσανδᾶ ὀνόματι ζητητέον ἐπισκοπὴν ἐτέραν· ὅμως δ' ἐν ταῖς γνωσταῖς ἡμῖν ἤδη τῶν Τυάων ἐπισκοπαῖς οὐχ εὐρίσκεται Σωσανδῶν ἐπισκοπὴ καταγεγραμμένη· τοῦτ' αὐτὸ σημειωτέον καὶ περὶ τῆς ἐτέρας τοῦ Τυάων ἐπισκοπῆς, τῆς Βαλβίσισης, ἣν ὁ κῶδιξ ὁ ἡμέτερος ἐνταῦθα μὲν ἀναγράφει μονῶ σίγματι, ἐν δ' ἐτέρῳ τόπῳ ὀνομάζει Βαλβίβλω(ν)· καὶ ταύτην γὰρ ἀγνοοῦσιν αἱ τῶν ἀρχαίων ἐπισκοπῶν ἀναγραφαί. Ῥητέον δὲ νῦν καὶ ταῦτα· ὅτι τὸ κατὰ τὴν ἐκδοσὶν Ἀλλατίου «εὐλαβῆ αὐτοῦ Λέοντα» συμπληρωτέον, ὡς ὁ κῶδιξ ὁ ἡμέτερος ἐθέλει, εἰς «εὐλαβῆ κληρικὸν αὐτοῦ Λέοντα», τὸ δὲ πολὺ κατόπι «γαμετῶν» διορθωτέον εἰς «γυναικῶν» ὡσαύτως καὶ τὸ «τοῦ Λέοντος ἀποδειχθέντος» εἰς «τοῦ Λεοντίου» κτλ. Παρὰ τῷ Ἀλλατίῳ, πρὸς τῷ τέλει τῆς 675-ης σελίδος, ὑπάρχει λέξις δυσερμηνευτος, ἣν ὁ ἐκδότης εὐρῶν ἐν τῷ παρ' αὐτῷ κώδικι τύποις ἐξέδωκε πανομοιοτύπως, παραθέμενος αὐτῇ τὸ *ita erat in manuscripto*· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὴν αὐτὴν λέξιν οὐ νοήσαντες ὡσαύτως ὠβέλισαν καὶ τρεῖς ἀντ' αὐτῆς ἀστερίσκους ἔθεντο, τουτέστι «καὶ τὸ παραδοῦναι δὲ χριστιανὴν γυναῖκα τῷ ἐν τῷ*** ἐκπροσωποῦντι, τῷ ἀμηρᾷ, ὠμολόγει»¹⁾. Ταύτην οὖν τὴν λέξιν καὶ κῶδιξ ὁ ἡμέτερος, ὡς παρὰ τῷ Ἀλλατίῳ, μονογραμμιάτως ἔχει· ἀλλ' ἐγὼ ταύτην ὀρθῶς ἀνέγνω οἶμαι «κάστρω». Καὶ κατωτέρω πάλιν ὁ Ἀλλάτιος (ὡς δὲ εἰκὸς καὶ οἱ Ἀθηναῖοι) παρατίθεται τοῦ αὐτοῦ συνοδικοῦ σημειώματος χωρίον τι ὧδε· «πολλάκις παραινέσας τινὶ χορ*** καθωμολόγησαν». Τοῦτο δὲ τὸ «καθωμολόγησαν», ὃ συνδεῖται τῷ δευτέρῳ τοῦ Μιχαὴλ Ὁξειτίου σημειώματι, λέξις ἐστὶν ἐτέρου σημειώματος, οὐχὶ δὲ τοῦ δευτέρου, καὶ ὡς νῦν ὁ κῶδιξ ὁ ἡμέτερος διδάσκει, τὰ ῥήματα, ἃ μεταξὺ τε τοῦ «καθωμολόγησαν» καὶ τοῦ «εἰς τὴν χώραν ἀποσταλῆναι» περιλαμβάνονται, τὸ πέρασ ἀποτελοῦσι τρίτου σημειώματος, ὡς εἶναι πάντα τὰ τοῦ Μιχαὴλ Ὁξειτίου συνοδικὰ σημειώματα οὐχὶ τέσσαρα, καθὰ τέως ἐγινώσκομεν, ἀλλὰ πέντε· ὡς δὲ τὸ πέρασ ἦν τοῦ δευτέρου σημειώματος, ἢ τε ἀρχὴ τοῦ τέως ἀγνώστου τρίτου, μαθάνομεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ κώδικος, ὃν εὐρον, σφύζοντος ἀκέραιον τοῦτό τε κάκεινο. Μετὰ μὲν οὖν τὸ «τινὶ χορ***» προσθετέον ταῖς ἐκδόσεσι ταῦτα «... παραινέσας τινὶ χορτον ἐνδοθεν τοῦ ναοῦ ἀποτιθεμένῳ μηκέτι τοῦτο ποιεῖν, οὐχ εὐρίσκεν ἐκεῖνον πρὸς τοῦτο καταπειθῆ, τούτου χάριν πῦρ μὲν ἐμβλαεῖν τῷ χορτῷ ἀποτεθέντι ἐκεῖσε καὶ μετὰ τὴν τούτου παραινέσιν, ἔργον δὲ τοῦ πυρὸς γενέσθαι καὶ τὸν ναόν, παρὰ τὰς οἰκείας τούτου ἐλπίδας. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὠμολόγησεν ὁ Λεόντιος, ὁ δὲ μοναχὸς Κλήμης τὰς τῶν διακονισσῶν χειροτονίας καθωμολόγησεν. Ὡς δὲ πρὸς τὰ λοιπὰ ἀντέπιπτον αἰτιάματα ὁμολογεῖν μὴ πειδόμενοι, ὁ τὸ ἔγγραφον προκομίσας καὶ μάρτυρας εἰς τὸ μέσον προῆγε, τὸν θεοσεβῆ πρεσβύτερον καὶ δευτερεύοντα τῆς μητροπόλεως Τυάων Γεώργιον, Μιχαὴλ τὸν ἱερομνήμονα, Εὐστάθιον ἱερέα, τὸν θεοσεβῆ ἱερέα τῆς δηλωθείσης ἐκκλησίας Σισίνιον, Κωνσταντῖνον τὸν Ῥοδοντ [sic], τὸν καὶ μαθητὴν γεγονότα τοῦ Κλήμεντος καὶ προσελθόντα αὐθις τῷ μητροπολίτῃ καὶ ἀναθεματίσαντα τὰς ἐκεῖνου διδασκαλίαις, τὸν ἀπὸ τῆς ἐνορίας τῆς Μωκισσοῦ Βασίλειον τὸν τοῦ Μονογρόθου, Νικηφόρον τὸν τοῦ Παλατίνου καὶ ἐτέρους τινάς, οὐκ ἐπὶ τοῖς ῥη-

1) Συντάγμ. τ. V, σ. 87.

θεῖσι μόνον αὐτοὺς ἐλέγχοντες αἰτιάμασιν, ὅσα ἀπὸ τοῦ ἐγγράφου ἐκείνου οὗτοι οὐ παρεδέχοντο, ἀλλὰ καὶ ἐτέροις οὐκ ὀλίγοις, χεῖρσι πολὺ τῶν μνημονευθέντων, καὶ προφανῶς τούτους οὐκ εὐσεβοῦς ὄντας φρονήματος ἀπελέγχουσιν. Ἄλλ' ἡμεῖς καὶ ἀπὸ τῶν συνομολογηθέντων αὐτοῖς οὐκ ἀγεννῆ λαβόντες κατὰληψιν, καὶ μηδὲ ὄρκοις ὑποβάλλειν ἀνθρώπους δεῖον εἶναι νομίσαντες, διὰ τὸν ὑπὲρ εὐσεβείας ζῆλον ἐτοίμους ὅτι μάλα καὶ πρὸς τοῦτο τυγχάνοντας, ἠρκέσθημεν καὶ μόναίς ταῖς ὁμολογίαις αὐτῶν· καὶ τὸν ἀναβλαπτισμόν τέως καὶ τὴν τῶν ἀμαρτανόντων ἀποβολήν, ὡς μηδὲ μετὰ θάνατον αὐτοῖς σύγχωρεῖν, γεννήματα ἢ παιδεύματα τῆς τῶν Βογομήλων εἶναι θρησκείας διαγινώσκοντες, ἵνα τό γε νῦν ἔχον τὰ πλείονα παραδράμωμεν, βογομηλικῶς αὐτοὺς καὶ φρονεῖν καὶ διδάσκειν ὁμολογουμένως διαγινώσκωμεν. Τοῖνον καὶ μελήσει ἡμῖν τὸ ἀπὸ τοῦδε τούτους ἐξασφαλίσασθαι, ὥστε καὶ κατὰ μόνας διάγειν καὶ μήτε δι' ὀμιλίας ἢ ὀπωσδήποτε ἄλλως τῆς τοιαύτης λύμης μεταδιδόναι καὶ ἄλλοις, ἅμα δὲ καὶ ἐπιτηρεῖσθαι αὐτούς, εἰ πρὸς διόρθωσιν ἀπονεύοιεν καὶ τῶν ἐνσπάρέντων αὐτοῖς οὐκ ὀρθῶς δογμάτων ποιοῖντο ἐκρίζωσιν».

Πρὸ δὲ τοῦ «καθωμολόγησαν» προσθετέον ταῖς ἐκδόσεσι τὴν ἐλλείπουσαν αὐταῖς ἀρχὴν τρίτου συνοδικοῦ σημειώματος (ἔτους 1143-ου), ἔχουσιν ὡδε κατὰ τὸν ἡμέτερον κώδικα· «Σημείωμα διαλαμβάνον, ὅτι ἀναθέματι καθυπέβηλον ἐνώπιον τῆς συνόδου ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς Σωσανδᾶ [sic] καὶ Βαλβίβλω(ν) [sic] ὃ τε μοναχὸς Κλήμης καὶ ὁ μοναχὸς Λεόντιος οἱ καὶ Βογόμηλοι πάντα τὰ τῷ παρὰ τῶν ἐποίκων τῆς ἐνορίας Τυάνων ἀποσταλέντι ἐγγράφῳ ἐμπεριεχόμενα σφαλερὰ καὶ ἀσεβῆ κεφαλαία, τὰ τε ἀναμφίβολα καὶ τὰ ἐφ' οἷς ἴσως ἀμφιβολίας ἦν ἐπισκίασμα διὰ τινος παρ' αὐτῶν εἰσαχθείσας προφάσεις πρὸς τὴν τῆς αὐτῶν καταγνώσεως ἀποσόβησιν, ἀλλὰ δὴ καὶ τοὺς μὴ κατὰ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν φρονούντας, ἀλλ' ἔξωθέν τι παρ' ἑαυτῶν εἰσάγοντας: — + Μηνὶ ὀκτωβρίῳ λ', ἡμέρᾳ ζ', ἰνδικτιῶνος ζ', προκαθημένου τοῦ ἀγιωτάτου ἡμῶν δεσπότη καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυροῦ Μιχαὴλ ἐν τοῖς Ἀλεξιακοῖς Κατηχουμενείοις, συνδικαζόντων μὲν τῇ μεγάλῃ ἀγιωσύνῃ αὐτοῦ τοῦ πανσεβάστου σεβαστοῦ καὶ μεγάλου δρουγγαρίου κυροῦ Κωνσταντίνου τοῦ Κομνηνοῦ, τοῦ μακαριωτάτου πανσεβάστου σεβαστοῦ ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας, τοῦ μεγαλοδοξοτάτου πρωτοασηκηῆτις κυροῦ Λέοντος τοῦ ἱκανάτου, συνεδριαζόντων δὲ τοῦ μεγαλεπιφανεστάτου πρωτονοταρίου (?) Βασιλείου τοῦ Μαρούλ(η), ἱερωτάτων ἀρχιερέων, τοῦ Ἐφέσου, τοῦ Ἀγκύρας, τοῦ Κυζίκου, τοῦ Πισιδίας, τοῦ Ἀλανίας, τοῦ Μηθύμνης, τοῦ Γαρέ(λης) ¹⁾, τοῦ Καραβυζύης καὶ τοῦ Γοτθίας, παρισταμένων καὶ δεσποτικῶν ἀρχόντων:—“Ὅσα μὲν διέγνωσται μέχρι τοῦ νῦν κατὰ τοῦ μοναχοῦ Λεοντίου καὶ τοῦ μοναχοῦ Κλήμεντος, τῶν ἀπὸ ἐπισκόπων, καὶ ὅσα τούτοις καθωμολόγηται τῶν ἐμπεριεχομένων σφαλερῶν κεφαλαίων τῷ παρὰ τῶν ἐποίκων τῆς ἐνορίας ἀποσταλέντι ἐγγράφῳ, διαλαμβάνει σαφέστερον τὸ πρὸ μικροῦ παρ' ἡμῶν ἐκτεθειμένον σημείωμα προσταγματικόν, συνδικαζόντων ἡμῖν τηνικαῦτα καὶ τῶν ἐν τῷ τοιούτῳ σημειώματι δηλουμένων πανυπερτάτων ἀνδρῶν. Καὶ ὅσον μὲν ἐπὶ τοῖς ὁμολογηθεῖσιν ἐκείνοις, οὐδὲν ἡμῖν τὸ ἀμφί-

1) Οὕτως ἀντὶ Γαρέων ἀναγνωστέον καὶ ἐν τοῖς προσιμίαις τῶν ἐτέρων συνοδικῶν σημειωμάτων τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ, ἔξω τοῦ πρώτου, ὅπερ ἔχει τὸ Γαρέλης ὀρθῶς.

βολον, ἄτε δὴ κατεγνωσμένοις καὶ παρ' ἡμῶν καὶ παρ' αὐτῶν δὴ τούτων ἀποβληθεῖσι, δι' ἃ τοὶ καὶ τὰς αἰτίας, ἃς προεβάλοντο, ἀδέκτους ἡμῖν λογισθῆναι πρὸς τὸ αὐτῶν ἀκατάγνωστον· ἐπεὶ δὲ ἔδει ἀποβληθῆναι παρ' αὐτῶν καὶ τὰ ἄλλα ὡς σφαλέρᾳ, ἐφ' οἷς αὐτοὶ μὲν οὐ καθωμολόγησαν, ὁ δὲ προκομίσας τὸ ἔγγραφον ἕτοιμος ἦν καὶ διὰ μαρτυρίας ταῦτα πιστώσασθαι, διὰ ταῦτα» κτλ., ὡς ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν· ἀλλὰ κατόπιν ἀντί τε τοῦ «τουτοῦ» καὶ τοῦ «ἀμφίβολα» ἀναγνωστέον «τούτοις» καὶ «ἀναμφίβολα».

Πασιδὴλον ἐκ τῆς ἀνευρέσεως ἀμφοτέρων τῶν προστεθειμένων ὡδε τεμαχίων ὅτι ὁ παρὰ τῷ Ἀλλατίῳ κῶδιξ ἐλλιπὴς ἦν ἐνὸς ὄλου φύλλου.

Ἄ. Παπαδόπουλος-Κεραμεύς.

О Русскомъ Археологическомъ Институтѣ въ Константинополѣ. Съ января мѣсяца Русскій Археологическій Институтъ въ Константинополѣ вступаетъ во второй годъ своего существованія. «Византійскій Временникъ», уже помѣстившій на своихъ страницахъ извѣстіе объ основаніи института и замѣтку о первыхъ порахъ его дѣятельности, намѣренъ и впредь дѣлиться со своими читателями имѣющимися въ его распоряженіи свѣдѣніями о работахъ и потребностяхъ института, живо интересуясь судьбами новаго научнаго центра, разрабатывающаго, рядомъ съ нашимъ журналомъ, одну и ту же область историческихъ явленій. Интересъ къ изученію Византіи, возросшій въ русскомъ обществѣ, вызвалъ за послѣдніе три года учрежденіе института для разысканій на мѣстѣ, и основаніе журнала, объединяющаго на своихъ страницахъ византійскія занятія въ Россіи.

Если для молодого института окажется возможность знакомить со своими работами въ формѣ изданія ежегодника или даже новаго періодическаго органа, то мы заранѣе обращаемъ вниманіе на ту цѣнность, которую могутъ приобрѣсти сообщенія института о мѣстныхъ изданіяхъ, работахъ и находкахъ. Если отдѣлъ археологической хроники будетъ поставленъ на должную высоту, то это одно оправдаетъ появленіе новаго изданія.

Сложное и трудное дѣло организаціи ученаго учрежденія въ центрѣ, гдѣ умственная жизнь, не будучи вообще развитой, замыкается въ небольшихъ кружкахъ, и гдѣ національные интересы, повидимому, препятствуютъ свободному и близкому общенію на чисто научной почвѣ,—отнимало у дѣятелей института, какъ и слѣдовало ожидать, бѣольшую часть времени и силъ за истекшій первый годъ жизни института. Въ дѣлѣ организаціи много помогло участіе и поддержка со стороны представителей Русскаго правительства, среди которыхъ извѣстно нѣсколько просвѣщенныхъ цѣнителей археологіи. Благодаря, отчасти, ихъ поддержкѣ завязаны нужныя отношенія, и въ дѣлѣ организаціи института уже достигнуто существенное. Вниманіе его дирекціи было обращено прежде всего на созданіе при институтѣ спеціальной бібліотеки, какъ необходимаго условія для научной работы въ Константинополѣ, гдѣ бо-